

Tisztelt Kollégák!

Áttekintve a konferencia programját, a *Tartalmi feltárás a Google árnyékában* cím ragadta meg a figyelmemet. A saját szűkebb szakmámra, a térképészetre is elmondható, hogy a Google árnyékában van: minket, térképészeket is hasonlóan érintett a Google megjelenése, mint Önöket. Gondolom, azzal Önök is tisztában vannak, hogy ennek vannak pozitív aspektusai, de ugyanakkor vannak árnyoldalai is. A Google egy üzleti vállalkozás, ami bármennyire is ingyenes (vagy annak tűnő) szolgáltatást kínál nekünk, a háttérben ott van a haszon növelésének célja. Ezek a szolgáltatások azonban teljesen beépültek a mindennapjainkba, ami valójában csak akkor tudatosul bennünk, ha valamiért éppen nem érhetők el. Nemrég volt szerencsém két-három napot Pekingben tölteni. Kínában a Google, úgy ahogy van, államilag blokkolt. Így nem volt Gmail, nem tudtam a naptáramhoz hozzáférni, amit szintén Google szolgáltatással használok. Ráfanyalodtam a kínaiak saját keresőjére, a Baidu-ra, amely gyakran semmiféle releváns találatot nem ad egy európainak. Érthető, hogy türelmetlenül vártam, hogy visszatérjek a komfortzónámba, és végre hozzáférjek azokhoz az időnként szeretett, időnként szidott szolgáltatásokhoz, amiket a Google kínál.

Nekem szakmámból adódóan a Google-ről a Google Maps, a Google Earth jut az eszembe, amit valószínűleg a jelenlévők is nagy örömmel és gyakorisággal használnak. A 2005-ös indulásuk előtt is voltak már próbálkozások a globális térképszolgáltatások bevezetésére, főleg Amerikában, üzleti alapon, de egyik sem lett ennyire sikeres. Érdekességként megosztok Önökkel egy ezzel kapcsolatos történetet. Valamikor 1995-ben üldögéltem a tanszékemen, talán még egyetemi docens voltam, és megjelent egy láthatóan rendkívül eltökélt fiatalember, aki gyakorlatilag fölvázolta nekünk egy, a mai Google Mapsnek megfelelő szolgáltatás ötletét: van egy földgömb, elindulunk, ránagyítunk, és aztán a végén eljuthatunk az utcanézethez. Mi azt mondtuk, hogy az ötlet nagyon jó, csak 1995-ben Magyarországon ez nem valósítható meg. Az, hogy a Google ilyen sikeres lett, annak is köszönhető, hogy alapítói jókor, jó időben, jó helyen voltak. Az internet addigra elterjedt, és a technikai fejlődésnek köszönhetően kaphattunk egy letisztult, egyszerű felhasználói felületet, amit egy laikus is tud kezelni. Önök sem térképészek, mégis használják. Ráadásul a technológia is nagyon egyszerű, a kis térképrészletek folyamatosan töltődnek le a szerverről, illetve jelennek meg a böngészőablakban; pontosan az internetes megjelenítésre van optimalizálva. Ma reggel olvastam, hogy a Google Maps bevezet egy új szolgáltatást, mely során olyan útvonalkeresést is lehet indítani, hogy a felhasználó meghatározza, mely

szakaszokon szeretne gyalogolni, és mely szakaszokon autóval, illetve tömegközlekedéssel haladni. Valószínűleg ezt a felhasználók igényelték, és a Google-nek az az érdeke, hogy a felhasználókat kiszolgálja.

Mondok egy másik példát. Öt évvel ezelőtt lezuhant egy repülőgép Pápua Új-Guineában, egy általam egyáltalán nem ismert helyen. Megkeresve a települést a Google Mapsen, mindössze egy dzsungel közepe volt látható. A repülőgép azonban a repülőtéren zuhant le, de nemhogy repülőtér, a várost sem lehetett látni a térképen. Gondolható, hogy a Google Maps számára Pápua Új-Guinea nem az a terület, ahol üzleti bevételt remélhet, így nem oda koncentrálja azokat az erőforrásait, melyekkel a térképeit naprakésszé tenné. Mégis, akkor egy térképész hol tud pontos, aktuális információt találni? Vannak nagy állami térképészeti ügynökségek, amelyeknek elvileg az a feladatuk, hogy friss, időszerű térképeket adjanak közre. Viszont, ha az állami intézményeken keresztül nehezen hozzáférhető az adat, sokba kerül – akkor adódik a megoldás, hogy együttes erővel mi magunk gyűjtsük össze az információt. Angol kifejezéssel ezt úgy hívják, hogy volunteered geographic information vagy crowdsourcing.

2010-ben Haitiben a Richter-skála szerinti 7,0 erősségű, pusztító földrengés volt. Haiti a világ egyik legszegényebb országa, náluk például állami alaptérkép sem létezett. Amikor a földrengés kapcsán érkeztek volna a mentőcsapatok, arra a kérdésükre nem kaptak választ, hogy egy adott városba hogyan jutnak el. Nem volt olyan térkép, amivel el lehetett volna navigálni őket. Ekkor jött a crowdsourcing: az autókban ott volt a GPS, néhány nap alatt ezek adatait összegyűjtötték, amiből kialakult egy kezdetleges térkép, és már lehetett irányítani a mentőcsapatokat. Ezt nem egy nagy állami intézmény hozta létre, hanem az emberek összefogásából született meg az eredmény.

Létezik egy OpenStreetMap nevű szolgáltatás, ami egy szabadon letölthető és felhasználható, közösségi szerkesztésű térkép. Itt találtam meg a Pápua új-guineai repülőgép-szerencsétlenség helyét, a dzsungel közepén egy kis várost, kis repülőtérrel. Az OpenStreetMapnek nincsenek üzleti vonatkozásai, hanem lelkes amatőrök gyűjtik össze a térképi adatokat. Nekik fontos Pápua Új-Guinea is. A Google szolgáltatásai mögött mindig ott van, hogy ezekből hogy tudnak bevételt csinálni.

A Google Street View – amit valószínűleg már Önök is használtak – hasznos segítséget nyújt, amikor például valaki külföldre utazik, és egy korábban lefoglalt szállodába kell eljutnia. Ha előtte látható egy fényképen, hogyan néz ki a hotel, könnyebb megtalálni. Meg kell jegyezni azonban, hogy a Google Street View nem érhető el minden országban: Ausztriában azért nem, mert ott úgy gondolták, nem akarják a házukat vagy a tehenüket a fényképeken viszontlátni.

Elgondolkodtatók azok a hírek is, melyek arról szóltak, hogy valahol Közép-Amerikában, Guatemala Hondurashoz közeli határán a guatemalai hadsereg gyakorlatozott. A Google Maps térképét használva akaratlanul áttévedtek Hon-

durasba, mivel az országhatárt a Google térképe alapján követték a terepen. Ahogy egy nemzeti könyvtárnak vannak kötelezettségei például a nemzeti kulturális örökség gyűjtésében, megőrzésében és szolgáltatásában, úgy a nemzeti térképészeti ügynökségek is sok olyan nemzeti feladatot látnak el, amit a Google soha nem fog. A Google-ben vannak műholdképek, légi felvételek viszont nincsenek. Ez logikus, hiszen a műholdak olyan magasan repülnek a felszín felett, hogy ott már nem értelmezhető a légtér esetleges megsértése, mint a repülőgépek esetében, ahol a légi felvételeket az adott ország nemzeti térképészeti ügynökségei, esetleg vállalkozásai készítik és nyújtanak ezekből szolgáltatást.

Ennek kapcsán a mai előadások között örömmel láttam a Nemzeti Névtér megjelenését, amit én térképészként is üdvözlök. És most hadd bújjon ki belőlem egy pillanatra a rektorhelyettes. Amikor első alkalommal töltöttem be ezt a pozíciót 2007 és 2010 között, akkor vezették be azt a rendelkezést, hogy kétnyelvű diplomát kell adni a hallgatóknak, magyar és angol nyelvűt. Mi ezzel a probléma? Látszólag semmi. Igen ám, csak a diplomában az is szerepel, hogy a hallgató hol született. És ez máris fölvet rengeteg problémát. Mert a hallgatóink egy része határon kívüli, ők születési helyként beírják például Kolozsvár nevét, az angol nyelvű diplomába azonban már a hivatalos nevet (Cluj-Napoca) kell feltüntetni. Ezt még tudjuk, de egy kis romániai, erdélyi vagy egy kárpátaljai falu nevének az ellenőrzése már elég bonyolult feladat egy tanulmányi hivatalnak. Szükség lenne egy olyan adatbázisra, amely nemcsak a magyar településeket, hanem a határon túliakat is tartalmazza, azzal az információval együtt, hogy az adott településnek az adott időpillanatban mi volt a hivatalos neve. Márpedig a Nemzeti Névtér ezt tudja, és ezt nagyon nagy örömmel látom. Egy olyan térképet lenne még jó mellé tenni, hogy ezek hogyan változtak időben a térképhez kötődően. Ez is nagy feladat, mint ahogy a Nemzeti Névtér elkészítése is valószínűleg komoly kihívást jelentett.

E rövid bevezető után sikeres konferenciát, színvonalas előadásokat, jó szakmai vitákat kívánok Önöknek.

ZENTAI LÁSZLÓ
rektorhelyettes

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
ORCID: 0000-0002-6618-6798